

Από την ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΑΚΟΥ / katoiko@enet.gr

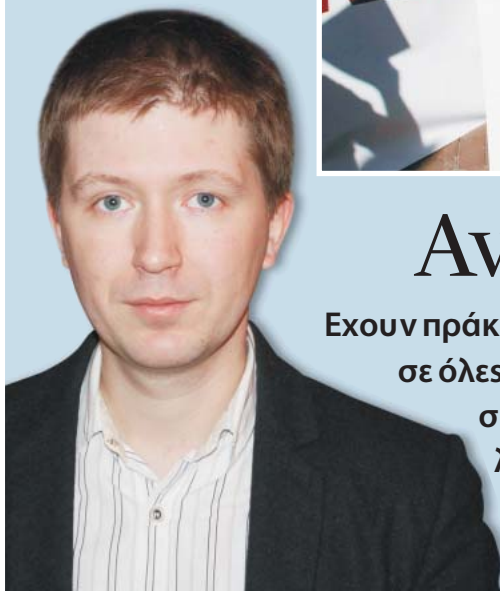
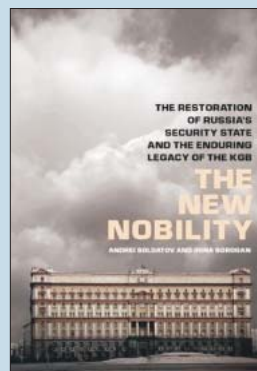
«Οι μυστικές υπηρεσίες δεν λογοδοτούν σε κανέναν»

Κανείς δεν ξέρει τον αληθινό αριθμό των ανθρώπων που εργάζονται για την υπηρεσία, αλλά είναι περισσότεροι από 2.000, λέει ο Σολντάτοφ, ο οποίος μαζί με την Ιρίνα Μπορογκάν θεωρούνται ειδικοί στη διάδοχο της KGB, FSB. Οι δύο δημοσιογράφοι, οι οποίοι έχουν ιδρύσει ένα σάιτ που μεταδίδει όλα τα νέα για τις μυστικές υπηρεσίες της χώρας, έβρισκαν μόνο κλειστές πόρτες όταν πρότειναν το βιβλίο σε Ρώσους εκδότες. Κανείς δεν ήθελε να ενοχλήσει τα λάθος πρόσωπα; Μόλις πρόσφατα, μετά το μεγάλο ενδιαφέρον που έχει προκαλέσει η έκδοσή του στα αγγλικά, τελικά, το «The New Nobility: The Restoration of Russia's Security State and the Enduring Legacy of the KGB» βρήκε επιτέλους έναν πρόθυμο Ρώσο εκδότη, λέει ο Σολντάτοφ.

Ο 38χρονος δημοσιογράφος έχει επανειλημμένα κληθεί για ανάκριση στο Λεφόρτοβο – τα κεντρικά γραφεία της υπηρεσίας. «Ομως εκεί είναι και η φυλακή της FSB. Όταν σε καλούν για ανάκριση, ποτέ δεν ξέρεις αν θα γυρίσεις πίσω ή όχι. Είναι ένα από τα ψυχολογικά παιχνίδια στα οποία μας υποβάλλουν. Άλλες φορές μου προτείνουν να πάψω να γράφω με αντάλλαγμα μια ειδική σχέση», λέει, εξηγώντας ότι δεν είναι βεβαίως ο μόνος που έχει τέτοια μεταχείριση. «Επιλέγω να δημοσιοποιώ όλα όσα μου λένε στη διάρκεια των ανακρίσεων. Πιστεύω ότι η δημοσιοποίηση είναι ο καλύτερος τρόπος για να προστατευτεί κανείς. Άλλοι συναδέλφοι διαφωνούν».

– Στον τίτλο υπονοείτε ότι οι πράκτορες της FSB αποτελούν το αντίστοιχο των αριστοκρατών της τσαρικής αυτοκρατορίας;

«Ναι, από την άποψη της δύναμης και των προνομίων. Πρώτα απ' όλα, δεν υπόκεινται σε κανέναν είδους έλεγχο. Είναι ελεύθεροι να κάνουν ό,τι θέλουν. Από την άλλη, οι αριστοκράτες στην τσαρική Ρωσία ήταν επιφορτισμένοι με τις υποθέσεις του κράτους, είχαν κάποιες ευθύνες. Οι αριστοκράτες της FSB χρησιμοποιούν τα προνόμιά τους για να αποποιηθούν κάθε ευθύνη σε περιοχές κρίσιμες, όπως για παράδειγμα ο Καύκασος».

Αντρέι Σολντάτοφ

Έχουν πράκτορες σε κάθε πόλη της Ρωσίας, εμπλέκονται σε όλες τις πτυχές του δημόσιου βίου και έχουν συγκεντρώσει υπερβολικά προνόμια και ισχύ, λέει ο Ρώσος δημοσιογράφος, συγγραφέας μιας νέας ενδιαφέρουσας μελέτης για τη δομή και τη δράση της FSB, διαδόχου της KGB

– Γράφετε ότι, αντίθετα με την κυρίαρχη άποψη, η αναδιοργάνωση των μυστικών υπηρεσιών είχε ξεκινήσει πολύ πριν από το 1998, όταν διευθυντής της FSB έγινε ο Πούτιν.

«Η διαδικασία αναγέννησης των μυστικών υπηρεσιών είχε ξεκινήσει πολύ νωρίτερα, με πρωτοβουλία του Γέλτσιν. Στις αρχές της δεκαετίας του '90 η Ρωσία αντιμετώπιζε δύο μεγάλες προκλήσεις: τους Τσετσένους τρομοκράτες και το οργανωμένο έγκλημα. Ο Γέλτσιν θεωρούσε ότι για να αντιμετωπίσει αυτές τις προκλήσεις έπρεπε να έχει ισχυρές μυστικές υπηρεσίες».

– Γιατί να ασχοληθούν οι μυστικές υπηρεσίες με τη Μαφία;

«Για περισσότερους από έναν λόγους. Στα μέσα της δεκαετίας του '90, ο υπουργός Εσωτερικών ήταν απολύτως ανίκανος να αντιμετωπίσει την εκτεταμένη διαφθορά. Επειτα υπήρχε ένας πολύ διαδεδομένος μύθος – τον οποίο παραδόξως υποστήριζαν πολλοί διαφωνούντες, μεταξύ

των οποίων ο Ζαχάροφ – σύμφωνα με τον οποίο η KGB ήταν η μόνη αδιάφθορη υπηρεσία επί ΕΣΣΔ. Φυσικά δεν ήταν αλήθεια. Νομίζω ότι ο λόγος που πολλοί το πίστευαν ήταν ότι ο προϋπολογισμός της ήταν κάτω από τον αυστηρό έλεγχο του κόμματος. Πολύ σύντομα, πάντως, άρχισαν να έρχονται στο φως σκάνδαλα στα οποία εμπλέκονταν άνδρες της FSB. Στο μεταξύ, έως το 1998, είχαν αποκτήσει ήδη υπερβολικά πολλά προνόμια, είχαν συγκεντρώσει εξουσία και ήταν φανερό ότι ήθελαν να την επεκτείνουν».

– Και ποια είναι η διαφορά που κάνει ο Πούτιν;

«Εκείνη τη χρονιά άρχισε να αναδύεται ένα νέο είδος πατριωτισμού, άρχισαν να επικρατούν οι φωνές που έλεγαν ότι πρέπει να δημιουργήσουμε δικά μας πρότυπα, μακριά από τις δυτικές αξίες, δικές μας επιχειρήσεις, να υπερασπιστούμε τη χώρα κ.λπ. Αυτό το κλίμα ευνοούσε τις μυστικές υπηρεσίες, που παρουσιάζονταν ως εκείνες που θα μας

προσάτευαν από τη Δύση. Αυτή την ατμόσφαιρα εκμεταλλεύτηκε στο έπακρο ο Πούτιν. Επίσης προώθησε την εικόνα της FSB ως διαδόχου της KGB – που όπως λέγαμε θεωρούνταν αδιάφθορη. Δική του ιδέα ήταν να δημιουργήσει ένα μύθο γύρω από το πρόσωπο του Γιούρι Αντρόποφ, τον οποίο άρχισαν να παρουσιάζουν ως πρότυπο γνήτη – και της KGB και της χώρας. Οι στρατηγικοί της υπηρεσίας άρχισαν να λένε ότι υπήρξε ο μοναδικός έντιμος Ρώσος γνήτης και αληθινός μεταρρυθμιστής, γιατί είχε επιχειρήσει να κάνει μεταρρυθμίσεις κινεζικού τύπου. Επέμεναν ότι οι μεταρρυθμίσεις του Γκορμπατσόφ που εμπνέονταν από τις δυτικές φιλελεύθερες αξίες δεν ταιριάζουν στη χώρα, ότι προκαλούν μόνο χάος, ότι οι δυτικές αξίες περί δημοκρατίας ευθύνονται για την τρομοκρατία, το οργανωμένο έγκλημα και τη διαφθορά και ότι πρέπει να ακολουθήσουμε το μοντέλο της Κίνας».

– Γράφετε ότι η FSB έχει ανάμιξη και

στην οικονομική ζωή της χώρας. Με ποιον τρόπο;

«Υπάρχει ένα τμήμα που ονομάζεται Υπηρεσία Οικονομικής Ασφάλειας, το οποίο είναι επιφορτισμένο όχι μόνο να διερευνά το οικονομικό έγκλημα, αλλά και να προστατεύει επιχειρήσεις, τράπεζες και βιομηχανίες από τη διείσδυση ξένων πρακτόρων. Γι' αυτόν το σκοπό η FSB στέλνει πάντα ένα μυστικό πράκτορα σε επιχειρήσεις κ.λπ.».

– Ανησυχούν για διείσδυση ξένων κατασκοπών στις επιχειρήσεις;

«Αυτή η πρακτική στην πραγματικότητα εφαρμόζεται από τα τέλη της δεκαετίας του '90 και είναι αποτέλεσμα μιας νοοτροπίας που επιβιώνει από την εποχή της ΕΣΣΔ. Και κανείς δεν αμφισβητεί τέτοιες πρακτικές ούτε υπάρχει κοινοβουλευτικός έλεγχος. Στη σπάνια περίπτωση που κάποιος δημοσιογράφος ρωτήσει ποιοι είναι οι ξένοι κατάσκοποι, η απάντηση είναι ότι η FSB προστατεύει τις επιχειρήσεις από το οργανωμένο έγκλημα και τη διαφθορά. Βεβαίως, οι διευθυντές των τραπεζών και των επιχειρήσεων πολύ γρήγορα καταλαβαίνουν ποιος είναι ο άνθρωπος της FSB ανάμεσά τους και βρίσκουν τρόπο να επωφεληθούν, εξασφαλίζοντας την αφοσίωσή του. Ετσι έχουν ένα δικό τους άνθρωπο μέσα στην υπηρεσία. Δηλαδή, αντί ο πράκτορας να είναι πιστός στην υπηρεσία, εκμεταλλεύεται τις διασυνδέσεις του ώστε να ημεροδοτήσει την επιχείρησή του στην οποία είναι τοποθετημένος όταν πρόκειται να κλείσει συμβόλαια, να αποκλείσει τον ανταγωνισμό κ.λπ.».

– Σε ποιον λογοδοτεί η FSB;

«Στον πρόεδρο της χώρας. Αλλά μόνο στα χαρτιά. Στην πραγματικότητα κανείς δεν είναι πλέον σε θέση να ελέγξει αυτό το τεράστιο σύστημα, που έχει παραρτήματα σε όλες τις ρωσικές πόλεις. Θα έλεγα ότι πλέον αυτό αποτελεί πρόβλημα και για τον πρόεδρο και για τον πρωθυπουργό».

info: Andrei Soldatov, Irina Borogan, «The New Nobility: The Restoration of Russia's Security State and the Enduring Legacy of the KGB», Public Affairs.